Otvorený list ZMOS-u Slovenska a mestským a obecným zastupiteľstvám na Pohroní.

Vážený pán predseda ZMOS-u Slovenska.
Vážení predsedovia obcí a obecné zastupiteľstvá SR.

Na základe návrhu podávaného do vlády ministrom životného prostredia ako „Návrh koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030“ a v ktorom bolo schválených 368 technických profilov pre umiestnenie MVE na väčšine riek SR – bez predchádzajúceho posúdenia ich vplyvov na životné prostredie podľa zákona, dochádza v súčastnom období k masívnemu a nekoordinovanému podávaniu požiadaviek na obce zo strany súkromných podnikateľov so zámerom vybudovania hatí a zdrží vodných elektrární na väčšine vodných tokoch po celej SR.
Len na rieke Hron,
má byť postavených minimálne (nakoľko dokument bol schválený ako otvorený) **28 nových MVE**, v obciach:
Hronec, Brusno n. Hronom, Medzibrod, Šalková, Iliaš, Vlkanová, Sliač, Budča, Hronská Dúbrava, Jalná, Šášovské Podhradie, Žiar nad Hronom I, Hliník nad Hronom, Bzenica, Žarnovica, Rudno nad Hronom, Nová Baňa-Brehy, Tekovská Breznica, Psiare, Hronský Benadik, Nový Tekov, Kalná, Želiezovce, Vozokany, Pohronský Ruskov, Kamenín, Kamenica ...

Vážený pán predseda ZMOS-u,
dovoľujeme si Vás požiadať o lepšiu informovanosť obyvateľov a zástupcov dotknutých obcí k tejto problematike, nakoľko nedostatočná informovanosť a právna znalosť poslancov obecných zastupiteľstiev mnohých obcí z oblasti tejto špecifickej problematiky je často predkladatelmi zámerov výstavby MVE využívaná na podávanie skreslených a mnohokrát neobjektívnych informácií so záujmom dosiahnutia súhlasu obyvateľov a vedenia obcí pre zámer výstavby MVE.
Je rozhodne nutné aby v procese zmien a dodatkov k ÚPN, v procese posudzovania predmetných zámerov a pred vydaním súhlasného stanoviska pre umiestnenie hatí MVE na území svojej obce predchádzalo dôsledné oboznámenie sa a preštudovanie Koncepcie Integrovaného manažmentu vodných zdrojov ZMOS -u**, ktoré bolo prerokované a schválené na zasadnutí Rady vlády pre trvale udržateľný rozvoj v júny 2009.**
Tiež je potrebné si dôsledne preštudovať a implementovať na konkrétne podmienky obce i Metodické príručky pre obce (SAŽP) v procesoch EIA a SEA, ktorou je „Praktická príručka pre obce, týkajúce sa posudzovania vplyvov na životné prostredie“.

Vážení predsedovia a členovia obecných zastupiteľstiev,
chceli by sme Vás poprosiť a pripomenúť Vám že k plánovanej výstavbe MVE v katastroch obcí a miest by sa mali vyjadriť predovšetkým aj ich obyvatelia na verejnom zhromaždení a nie len vedenie miest a obcí.
Mnohí obyvatelia obcí sa však o týchto zámeroch, ich posudzovaní a schvaľovaní dozvedia až na poslednú chvíľu (nie je výnimkou pri prepisoch ich pozemkov na katastroch).
Dovoľujeme si Vás preto požiadať o adekvátnu informovanosť obyvateľov a tiež aby ku každému takémuto zámeru bola zvolená verejná diskusia a umožnené vyjadrenie sa každého obyvateľa k predmetnému zámeru.
Je potrebné aby obyvatelia boli **včas, dostatočne a pravdivo informovaní** (je to zo zákona 24/2006 a Aarhuským dohovorom daná povinnosť) a aby v dotknutých obciach prebehla verejná diskusia v prípade požiadavky aj obecné referendum, pre získanie objektívneho názoru - či je vo verejnom záujme obyvateľov dotknutej obci výstavba MVE a to ešte predtým ako bude vydané stanovisko vedenia obci k predmetnému zámeru.

Na základe navrhovateľmi predkladaných zámerov výstavby hatí vodných elektrární obecné a mestské zastupiteľstvá dopĺňajú a radikálne menia doposiaľ platné územné plány a odsúhlasujú tieto zámery v zmenách a doplnkoch do ÚPD v mnohých prípadoch však nie ako strategické dokumenty - neuvedomujúc si mieru svojej zodpovednosti za nedodržanie zákone procesných postupov a tiež zodpovednosti za zmeny ktoré tieto zámery prinesú z hľadiska enviromentálnych vplyvov na životné prostredie, zmeny prírodných odtokových pomerov na dotknutých vodných tokoch a tým i zvýšenia povodňových rizík či rizík sucha, ako i v neposlednom rade aj možnosti nesplnenia RSV a zásad integrovaných plánov manažmentu povodí v zmysle prijatej legislatívy EÚ. (V niektorých prípadoch sa však na tieto činnosti výstavby MVE príslušné úrady MŽP vydávajú i stavebné povolenia a to bez ich predchádzajúceho zapracovania ako strategických zámerov do ÚPN obci – ako je to i pri výstavbe MVE v obci Hronská Dúbrava.)

Nedodržanie nariadení a porušenie RSV (Rámcovej smernice o vodách európskeho parlamentu a Rady) môže viesť však k vysokým sankciám, ktoré môžu byť vymáhané či už zo strany rezortu MŽP alebo EÚ a to priamo od obcí ktoré tieto zámery na svojom území realizovali a na nich participujú priamo alebo formou iných vzájomných dohôd s majiteľmi týchto výrobných objektov.

Sankcie môžu byť uplatňované nie len za nesplnenia si povinností v oblasti zrealizovania kanalizácie obcí a čistenia odpadových vôd do roku 2015–organické znečistenie a znečistenie živinami povrchových vôd (Smernice 91/271/EEC s posledným termínom do roku 2015),
ale aj za vybudovanie vodných stavieb - priečnych hatí MVE, ktoré narušujú pozdĺžnu kontinuitu a konektitu vodných biotopov a ktoré znamenajú radikálnu zmenu a negatívne ovplyvnenia hyrologického režimu toku.
(Pokuta za nesplnenie záväzku voči EU vybudovať do konca roku 2015 sieť kanalizácií a ČOV v sídlach s počtom nad 2000 obyvateľov sa môže vyšplhať nad 725-tisíc EUR na jednu obec.
Slovensku totiž hrozí právne konanie od Európskej komisie za nedodržanie záväzku. **Minister životného prostredia Józef Nagy vyhlásil, že ak bude musieť krajina pokuty platiť, rezort bude prenášať tieto pokuty na dotknuté obce** – prevzaté z médií : aktuálne.sk , Redaktor: Jakub Filo)

Mnohé mestá a obce zámery vybudovania súkromných MVE zaraďujú a schvaľujú vo svojich ÚP ako stavby vo verejnom záujme (verejnoprospešné stavby)**, bez toho aby túto verejnú prospešnosť zosúladili s verejným záujmom obyvateľov obcí a verejným záujmom v oblasti ochrany a využívania vodných zdrojov.**

Verejný záujem v oblasti ochrany a využívania vodných zdrojov na území obcí je predovšetkým dôsledná ochrana vody a pôdy ako aj trvalo udržateľné hospodárenie s vodnými a pôdnymi zdrojmi v súlade s integrovaným manažmentom povodí. Integrovaný manažment povodia je proces komplexného posudzovania dopadov odoberania vody z ekosystémov a ich spätného návratu do nich, je to proces spôsobu užívania vôd a ochrany vodných zdrojov v území **bez toho aby bola ohrozená trvalá udržateľnosť živých ekosystémov.**

Je výhradne taktiež v rukách vás volení poslanci obecných a mestských zastupiteľstiev, ktoré stavebné zámery odsúhlasíte a schválite ako výstavbu nových verejnoprospešných stavieb - ako stavieb vo verejnom záujme a pozemky svojich občanov pre tieto stavby vyvlastníte. Alebo budete vyvlastňovať v prospech obce, za účelom výstavby agroturistického, turistického či oddychového komplexu s cyklotrasami, **ktorého súčasťou je i priečna hať na toku pre vodnú elektráreň ?**
Budete mať relevantné a pádne argumenty (a dostatok financií zo svojho rozpočtu) na to aby ste ako obec a obstarávateľ ÚPD verejnú prospešnosť týchto súkromných stavebných zámerov obhájili v prípadných súdnych sporoch s vašimi občanmi a vlastníkmi vyvlastňovaných nehnuteľností?
Pretože stavebný zákon je podobne ako všetky „obyčajné – neústavné“ zákony „slabší“ a v prípade jeho rozporu s Ústavou, resp. Listinou ľudských práv a slobôd je v rozpornej časti „de facto“ neplatný a Vlastnícke právo ako jedno zo základných ľudských práv je chránené ústavou (Ústavný zákon č.23/1991Zb., ktorým sa uvádza Listina základných ľudských práv a slobôd do právneho poriadku). (Tento rozpor musí však konštatovať ústavný súd–podobne ako to urobil v súčasnosti v prípade vyvlastňovania pod súkromné diaľnice.)

Je naozaj ťažké chápať keď v čase zavádzania súčastných úsporných opatrení, znižovania platieb štátu do miest a obcí, znižovania príjmov z podielových daní a zvyšovania daní a cien tovarov a služieb pre obyvateľov, vláda SR a jej ministerstvá podporujú a dotujú (miliónmi EUR) práve takéto projekty a nie také, ktoré by naštartovali rozvoj regiónov, zvýšili zamestnanosť a životnú úroveň ľudí. Projekty, ktoré by zabezpečili zlepšenie a trvalú udržateľnosť životného prostredia a nie ho devastovali.

Možnosť ovplyvňovania rozhodnutia nedofinancovaných obcí zo strany investorov prísľubom rôznych stimulov - ako lacnejšia elektrická energia pre obyvateľov či budúce investície do turistiky či infraštruktúry, sú nadmieru neserióznym konaním, končiacich väčšinou len pri sľuboch bez reálneho zahrnutia do plánov stavebného zámeru a aj ich realizácie po schválení predmetného zámeru.

Ak však obec ako obstarávateľ ÚPD predkladá dokument zmien a doplnkov svojho územného plánu a súhlasí a presadzuje zámer vybudovať na svojom území MVE ako proklamovaný „lacný a ekologicky čistý zdroj“ mali by obce potom prednostne využívať elektrickú energiu vyrobenú v tomto zariadení na energetické potreby svojho regiónu a teda podľa toho aj <u>upraviť spotrebiteľské ceny pre svojich obyvateľov</u> – v súlade s výkupnými cenami elektrickej energie, kde výkupné ceny elektrickej energie vyrobenej v MVE sú 1,8 násobne vyššie ako ceny tržné!

V súčastnom období na základe predkladaných zámerov výstavby MVE mnohé obecné a mestské zastupiteľstvá zapracúvajú tieto zámery do svojej územnoplánovacej dokumentácie (ÚPD) formou zmien a dodatkov a to bez ich posudzovania ako strategických dokumentov - čím konajú v rozpore so zákonom

Podľa zákona č. 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, §4. Predmet a rozsah posudzovania návrhov strategických dokumentov bod (1), (2) a (3) a spolu s prílohou č.1 odstavec I. Politiky, koncepcie, plány a programy z oblastí, bod 2. Energetika v bodoch 2.3 a 2.4 a odstavca II. Politiky, plány a programy, ktoré určujú využívanie územia, bod 2. Územnoplánovacie dokumentácie v bode 2.3 a v bode 2.4, bod 2.4.2 vyplýva, že:
územný plán obce pri splnení horeuvedených paragrafových znení zákona je strategický dokument a obstarávateľ územnoplánovacej dokumentácie a jej zmien a doplnkov musí postupovať v intenciách §5, §6, §7 a § následných.
Tu by sme chceli hlavne upozorniť na aktuálny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 364/2004 o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (Vodný zákon) v znení neskorších predpisov.
Návrh zákona bol predložený na základe Plánu legislatívnych úloh vlády SR na rok 2011. Tento zákon je od 10. augusta 2011 predložený na rokovaní vlády SR.
<u>Pôvodné znenie §4 nahrádza nové znenie, ktoré je v súlade s viacerými pripomienkami výzvy Európskej Komisie, týkajúcich sa predmetu a rozsahu posudzovania strategických dokumentov, kde v súlade so smernicou 2001/42 ES sa novým spôsobom vymedzuje základný rozsah povinne posudzovaných strategických dokumentov pričom sa vypúšťa doterajšia príloha č.1.</u>

<u>Z horeuvedeného je zrejmé, že tá časť územnoplánovacej dokumentácie obcí, ktorá rieši umiestnenie a realizáciu hydroenergetickej vodnej stavby – MVE na ich územiach, je strategickým dokumentom, ktorý podlieha posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona.</u>

Je nutné tiež položiť si otázku či je vo verejnom záujme výstavba MVE a čo za prínos to bude znamenať aj pre vašu obec (mesto) a jej obyvateľov na mnohé desiatky rokov .

- Budú snáď obyvatelia obcí kde táto elektráreň má byť postavená participovať podielom na zisku z predanej elektrickej energie, alebo z podielových daní ? Asi nie a asi tiež nie, lebo investor zrejme nebude chcieť zmeniť zväčša sídlo svojej firmy, tak aby podielové dane pripadli obci.

- Aký prínos bude mať táto niekoľko miliónová investícia v obci pre obyvateľov, pre jej rozvoj, tvorbu pracovných miest, hodnotu pozemkov v blízkosti VE, rozvoj turistického ruchu, pre zatraktívnenie krajinných a prírodných hodnôt, pre živočíšstvo a ryby žijúce v tejto rieke a pre celé životné prostredie po dobu viac ako 50-tich rokov vlastníctva tohoto územia a objektov vodnej elektrárne jej majiteľom?

- Komu ostane táto environmentálna záťaž keď sa už nebude oplácať elektráreň prevádzkovať ?
Ak v súčasnosti štátom dotované výkupné ceny elektriny vyrobenej v týchto zariadeniach budú rovnaké – tržné, teda skoro dvakrát nižšie ako v súčasnosti a poplatky za užívanie vody, z dôvodu jej nedostatku, niekoľkonásobne vyššie?

- Kto bude hradiť náklady (vyplývajúce z nesplnenia RSV Európskeho parlamentu a Rady), za nápravné opatrenia na vodnom útvare – MVE, klasifikovanom ako HMWB tak aby spĺňal požiadavky RSV pre dosiahnutie dobrého stavu vôd – ak monitoringom sa preukáže ohrozenie a nezabezpečenie pozdĺžnej kontinuity toku, tak ako sa preukázalo (Revitalizácia rieky Hron – materiál vydaný SAŽP) na už postavených hatiach MVE na Hrone?
Zatiaľ ani jedna stavba MVE na rieke Hron nespĺňa kritériá a požiadavky RSV a to nenarušenia kontinuity riečneho toku z hľadiska vytvorenia dostatočných a adekvátnych podmienok pre migráciu vodných živočíchov a rýb a tým zabezpečenia pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov (výsledky monitoringu v Pláne manažmentu čiastkového povodia Hrona – str.32, 33 ...). Naprojektované rybochody v skutočnosti nespĺňajú základnú podmienku a to podmienku ich funkčnosti a akceptovateľnosti migrujúcich živočíchov a rýb.

Bude aj potom opäť MŽP požadovať od obcí hradenie prípadných pokút zo strany Európskej komisie za nesplnenie RSV , ktorou je taktiež zabezpečenia kontinuity a pozdĺžnej spojitosti biotopov vodných tokov, nakoľko tieto vodné stavby hatí a zdrží vodných elektrární na svojich územiach povolili a schválili, podobne ako v súčasnosti vznesená požiadavka na obce a to uhrádzať prípadné sankcie a pokuty za nesplnenie RSV požadujúcej dosiahnutie dobrého stavu vôd z hľadiska biologického znečistenia tokov a to vybudovaním kanalizácií a ČOV pre obce nad 2000 obyvateľov do roku 2015 ?
Nastoluje sa však otázka, prečo doposiaľ Ministerstvo životného prostredia neprijalo podobné legislatívne kroky a nevytvorilo adekvátne podmienky pre úspešné podávanie, schvaľovanie a realizáciu projektov ČOV a kanalizácií pre obce ako predkladateľov zámeru (keď stavba nie je zrealizovaná ani po desiatich rokov od podania zámeru – a je otázne či vôbec bude),
tak ako súčastné MŽP SR vytvorilo nadštandartné legislatívne podmienky a doslova neomedzene (a so svojím výkladom vzťahu týchto zámerov k Rámcovej smernice o vodách, tak ako je uvedený v schválenom materiály „Návrh koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030) **podporuje zámery výstavby MVE zo strany súkromných firiem** (keď od podania zámeru výstavby MVE po uvedenie stavby do prevádzky, je to niekoľko násobne kratšie obdobie – obvykle do dvoch rokov).

- Ako táto priečna bariéra v toku a jeho zahrádzovanie ovplyvní prietokové pomery rieky v čase povodňových vodných stavov. Alebo táto priečna hať a vypúšťané mnohé ďalšie proti prúdu budú práve jej príčinou ?

- Ako ovplyvní vybudovanie hrádzí pozdĺž toku v dĺžke v mnohých prípadoch viac ako 2 km a výške aj nad 4,5m (pri korune hrádzi) možnosť povodňového prietoku vody z inundačného územia späť do koryta a hlavne tiež keď naprojektuje investor ako tieto vody budú naspäť prúdiť do koryta rieky – bude to platiť aj v skutočnosti?
Alebo toto všetko vyvolá náklady z dôvodu ochrany majetku obyvateľov na úkor obcí a štátu?

- Ako ovplyvní prechod ľadových krýh v zimnom období a to aj vplyvom ich uvoľňovania zo zamrznutej stojatej vody v hatiach proti prúdu - ako sa to stalo aj pred dvoma rokmi na strednom toku Hrona uvolnením ľadových krýh z hati MVE Zvolen, čo pocítili obyvatelia mnohých obcí po prúde rieky.
A čo bude potom ak sa naplnia plány našich súkromných investorov a tieto hate budú v každej obci (zväčša v intravilánoch) a vzdialené od seba mnohokrát len 3km? Len v okrese Žiar nad Hronom na úseku 21km medzi Zvolenom – Žiar na Hrone má byť postavených 6 priečnych hatí a zdrží MVE.

- Aký vplyv na spodné vody bude mať trvalé zvýšenie hladiny rieky, v mnohých prípadoch až o 4m nad okolitý terén nad haťou a tiež jej zníženie o niekoľko metrov pod ňou (z dôvodu získania maximálneho spádu a tým i výkonu elektrárne)?
O tom že dôjde k destabilizácii spodných vôd, nie je asi potrebné polemizovať.
Skúste sa informovať na obciach, ktoré tieto problémy s MVE na rieke Hron už niekoľko rokov majú (Šárovce, Horná Seč a mnohé iné ....) a to hlavne aj s podmáčaní pozemkov, záhrad a zaplavovaním pivníc rodinných domov v okolí hatí zapríčinených destabilizáciou a zvýšením hladiny spodných vôd.
Teraz po dostavaní a v prevádzkovom režime to však už nikoho nezaujíma - ani majiteľa elektrárni ani poisťovne.

- Je potrebné zvážiť všetky pozitívne i negatívne dôsledky na životné prostredie a zdravie obyvateľov hlavne ak tieto hate a zdrže MVE majú byť postavené na územiach so znečistenými spodnými vodami a pôdou.
Podobne ako sú zámery vybudovať takéto hate na Hrone vo Vlkanovej (5 stupeň znečistenia spodných vôd a pôdy po sovietskej armáde), alebo v meste Žiar nad Hronom v lokalite so znečistenými spodnými vodami a pôdou (presahujúcimi 5 stupeň znečistenia) a možnosti ovplyvnenia zdvyhnutím spodných vôd rozsiahlej priemyselnej aglomerácie a skládky odpadu z bauxitu po predošlej výrobe hliníka.

- Zvážte či tiež odsúhlasíte umiestnenie takýchto stavieb MVE na rieke Hron vo svojich obciach v miestach zmiešavacích zón vypúšťaných odpadových vôd do rieky, kde by dochádzalo k nedostačnému rozptylu znečistenia a usádzania sa týchto odpadov a k ich prienikom do spodných vôd a pôdy – ako je aj zámer vybudovať priečnu hať MVE v Šalkovej kde dôjde k usadzovaniu sa odpadových vôd predovšetkým z neďalekej Biotiky Slovenská Lupča, hate MVE Vlkanová pod vyústením odpadových vôd z ČOV Banská Bystrica a naozaj neuveriteľne znie tiež obhajoba a súhlas MŽP (a úradníkov jeho rezortu - OÚŽP Levice a KÚŽP Nitra) pre zámer vybudovania hate MVE Tekov pod VN Veľké Kozmálovce v zmiešavacej zóne a to len 1200m pod vyústením odpadových rádioaktívnych tríciových vôd z jadrovej elektrárne Mochovce (v dvojnásobnom objeme po dostavaní MO3,4) a odpadových vôd mesta Tlmače i celej priľahlej aglomerácie.

- Dôkladne zvážte či tiež odsúhlasíte umiestnenie takýchto stavieb MVE na rieke Hron vo svojich obciach v zónach vyhradených pre oddych a rekreáciu svojich obyvateľov a tiež v tesnej blízkosti kultúrnych pamiatok – hradov alebo v tesnej blízkosti chránených krajinných oblastí, podobne ako je i plánovaný zámer podnikateľov vybetónovať hate MVE v koryte rieky Hron pod bralom hradu Šášov, hradu Revište či v Kameníne s neodvratným priam likvidačným zásahom do chránených území európskeho významu s 5 stupňom územnej ochrany (PR Čistiny a NPR Kamenínske slanisko) a s výskytom ohrozených živočíšnych druhov a biotopov európskeho významu.

- Takéto plány sa ľahko robia v projekčných kanceláriách bez dôkladnej znalosti miestnych pomerov. Ale ľudia ktorí tu žijú a budú žiť musia znášať všetky negatívne dôsledky z poškodeného životného prostredia.
A tiež však tešiť sa z pozitívnych, že snáď tie plastové a iné odpady plávajúce riekou Hron sa zachytia na hati povyše a niekto ich aj zlikviduje (alebo sa len vyhodia na lúku vedľa hrádze či pustia susedovi do hrádze poniže).

- Naozaj nechápeme postoj kompetentných v niektorých obciach a mestách
keď vo väčšine prípadov ani nepožadujú ďalej posudzovanie predmetnej stavby podľa zákona (EIA) a dôsledného zváženia vplyvov tejto stavby na životné prostredie a tiež rizík vzniklých prehradením koryta rieky Hron priečnou haťou pre obydlia a životné prostredie ich obyvateľov.

Nechápeme volených zástupcov, ktorí sa správajú k obyvateľom svojich obcí odmietavo k pomoci pri ochrane ich majetku a majetku obecného, nakoľko MVE iste nie je verejnoprospešná stavba a nedotknuteľnosť súkromného majetku je daná ústavou SR.

- Pýtame sa tiež do akej miery sú nemenné a zákonne záväzné schválené prvky ÚSES-u v ÚPN obcí určujúce „Zásady a regulatíva zachovania kultúrno-historických hodnôt, ochrany a využívania prírodných zdrojov, ochrany prírody a tvorby krajiny a vytvárania a udržiavania ekologickej stability krajiny a trvalej udržateľnosti dobrého stavu životného prostredia aj pre ďalšie generácie“ ?
Kde sa, bez výnimky pre ktorú obec sú vypracovávané, uvádza*:*
„Prvky ÚSES-u je nutné považovať za limity rozvoja, zabezpečiť v nich taký režim využívania aby spĺňali funkciu biokoridorov, biocentier resp. integračného prvku, neprerušovať línie biokoridorov a plochy biocentier pri navrhovaní koridorov infraštruktúry a líniových stavieb“.

Zatiaľ ani jeden zo zámerov MVE na rieke Hron nebol posudzovaný vzhľadom na plánovanú výstavbu niekoľkých desiatok ďalších hatí a tým ovplyvnenia celého riečneho ekosystému.

Nebol a nebude zrejme posudzovaný ani z hľadiska zamŕzania týchto zdrží a následného uvoľňovania ľadov a tiež nie z hľadiska synergického efektu vypúšťania jednotlivých zdrží a tým znásobenia prietokov v čase povodňových stavov, čo sa v budúcnosti s nezmenšenou intenzitou bude diať aj vzhľadom na ich plánované množstvo.

O úplnom zániku vodnej turistiky a zániku reprodukčnej schopnosti rybárskych revírov z dôvodu úplného znemožnia migračných ciest rybích spoločenstiev a iných vodných živočíchov, už ani nehovoríme.

Na podobne tak zatraktívnené životné prostredie a celospoločenský prínos z prevádzkovanej MVE je možné sa ísť pozrieť aj do mesta Zvolen, na podobnú pred dokončením MVE do Hronskej Dúbravy, MVE Turá, MVE Šárovce ... a mnohé ďalšie na dolnom i hornom toku Hrona

Pri posudzovaní a schvaľovaní stavebných zámerov MVE akoby obvodní a krajskí úradníci Ministerstva životného prostredia SR zabúdali (podobne ako zabudol aj minister), že tento schválený návrh NKVHEPVT je v rozpore s prijatou Rámcovou smernicou o vodách RSV, schválenou vládou SR v januári 2004 a legislatívou EU – WFD 2000/60/EC, ktorej uplatňovanie ako európskeho zákona by ako úradníci MŽP mali práve zastávať.
Akosi zámerne sa riadia a odvolávajú na stratégiu o energetickej bezpečnosti, obnoviteľných zdrojoch a nie na zákony priamo prevzaté z európskeho právneho systému, ktorých kontrola a dodržiavanie priamo vyplýva z ich kompetencií. Jedná sa hlavne o zákon o ochrane prírody, zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie 24/2006Z.z. a Vodný zákon. Dôsledné plnenie týchto zákonov musí byť práve nimi kontrolované a uplatňované – však na to bol aj tento rezort ústavne zriadený !
Nakoľko prijatie a transponovanie týchto európskych zákonov do nášho právneho systému bolo v prístupových rokovaniach podmienkou pre prijatie SR medzi štáty EU, je nevyhnutné práve týmto zákonom prispôsobovať nariadenia, návrhy a zákony priebežne prijímané na štátnej úrovni, pretože ich nesprávna interpretácia a uplatňovanie môže viesť k súdnym procesom alebo k udeľovaniu sankcií a vysokých pokút zo strany EU.
(Dúfajme že pokút aj zosobnených na tých, ktorí za vydanie týchto nesprávnych rozhodnutí sú zodpovední).

Je výstavba tak veľkého počtu MVE nevyhnutná, ekonomicky zdôvodniteľná a je v celospoločenskom záujme ?

Pri verejnom prejednávaní zámeru investori často apelujú na uvedomelosť občanov a argumentujú nutnosťou zabezpečenia energetickej sebestačnosti SR a splnenia záväzkov na využívanie OZE, budovaním MVE na základe schváleného návrhu Ministerstva životného prostredia ako koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030 .

Vychádzajúc zo zverejnenej správy MH SR pre rok 2009 objem dovozu elektrickej energie SR je o niečo vyšší (do 5%) ako export energie do zahraničia.
Inštalovaný výkon zdrojov elektriny v SR (rok 2009) bol 7101MW a celková výroba elektriny 26 074GW. Spotreba elektriny v roku 2009 bola 27 386GW a import elektriny 1 312GW.

(Výsledky roku 2010 nie sú ešte spracované ale predbežne budú porovnateľné s rokom predchádzajúcim).

Podľa správy MH SR o výrobe a spotrebe elektriny v SR na rok 2010 sa predpokladá, že zabezpečenie spotreby Slovenska bude predstavovať proimportné saldo cca 2 až 4% elektriny z dovozu, pričom tento deficit bude skôr obchodného charakteru než z dôvodu nedostatku inštalovaného výkonu zdrojov na Slovensku.

V jadrových elektrárňach sa vyrobilo 14 081GWh(54%), v tepelných 4 768GWh (18,2%), vodné zdroje dosiahli výrobu 4 662GWh a Závodné zdroje a OZE menej ako 2 563GWh (9,8%).

Z uvedených grafov je zrejmá nízka účinnosť vodných elektrární pohybujúca sa na úrovni 51% (inštalovaný výkon 35% sa podieľa len 18% na výrobe elektriny) ktorá je spôsobená hlavne stále sa znižujúcimi vodnými prietokmi.
Na rieke Hron za posledných 20 rokov je to približne 1% úbytku vodnatosti toku ročne
(Štatistický údaj SHMÚ).

Grafy – zdroj: MH SR (M. Jarábek)

Po dostavení JEMO a PPC Malženice (ak neuvažujeme s plánovanou schválenou výstavbou nových blokov JEBO a so zvýšením výkonu JEMO), sa stane SR v oblasti výroby elektrickej energie **výrazne prebytková a to aj keď nepočítame so splnením záväzku SR a nariadenia vlády na zníženie spotreby elektrickej energie do roku 2020 o 20% .**
Štúdie firiem ako Power Smart, Tractabel, EGU v spolupráci s našimi energetikmi deklarujú že pri celkovej investícii 120 mil.€ (z toho pre domácnosti 70 mil.€) + dodatočné investície cca 60 mil.€, čo je spolu **za 180mil.€** sa dokáže v SR ušetriť cca **600 MW** čo by znamenalo cca 8% z celkového v súčasnosti inštalovaného výkonu).

Cieľom EÚ je zabezpečiť 14% podiel OZE na celkovej spotrebe do roku 2020.

Prognóza podielu prírastku jednotlivých typov zdrojov na Slovensku do roku 2030 potvrdzuje **ekonomickú nevýhodnosť a vysokú investičnú náročnosť OZE s nízkou účinnosťou a tým i kapacitou na jednotku vyrobenej energie.** Do roku 2030 sa očakáva skoro polovica všetkých investícií do nových prírastkov kapacít na báze OZE, pričom získané **– inštalované výkony by predstavovali len niečo nad jednu tretinu a výroba elektriny nedosiahne ani jednu pätinu .**

Už v súčasnosti sa v SR z celkového množstva vyrobenej elektrickej energie vyrába viac ako 22% z obnoviteľných zdrojov v prevádzkovaných vodných elektrárňach s inštalovaným výkonom viac ako 38% z celkového podielu inštalovaného výkonu v rámci SR, pravdaže ak nevylúčime kapacitne väčšie priehrady vodných elektrární zo zoznamu obnoviteľných zdrojov tak ako sa to prezentuje v súčastnosti, kde medzi hydroenergetické obnoviteľné zdroje sú nekoncepčne a účelovo (a zrejme len na Slovensku) zaraďované len prietočné - takzvané malé vodné elektrárne MVE do výkonu 5MW s vynechaním ostatných vodných elektrární s podstatne efektívnejšou, hospodárnejšou prevádzkou s možnosťou regulácie výroby elektriny a taktiež s tržnými výkupnými cenami elektriny v nich vyrábanej.

Rozhodne energetickú stabilitu malé vodné elektrárne a iné zariadenia na výrobu elektrickej energie na báze OZE nedokážu zabezpečiť nakoľko sú nestabilné z dôvodu závislosti od prírodných podmienok (solárne elektrárne pracujú len keď svieti slnko, veterné keď fúka vietor a prietočné vodné elektrárne efektívne keď je dostatok vody v toku).
Preto ich môžeme považovať len za doplnkové a túto disproporciu môžeme vyrovnať len za predpokladu že máme aj regulované zdroje energie, vyrábajúce elektrickú energiu v zariadeniach nezávislých od prírodných podmienok.
Prostriedky na výstavbu prietočných MVE sú v závislosti od stále negatívnejšie sa meniacich prírodných podmienok a rapídneho úbytku vodnatosti tokov vynakladané neefektívne z dôvodov,

- **ich vysokej nákladovosti na jednotku vyrobenej energie (zohľadnenej v 1,6 násobných výkupných cenách oproti cenám tržným),**
- **nestabilnej prevádzky**
- **nízkeho vyrobeného množstva elektrickej energie vzhľadom na inštalované výkony**
- **v prípade rieky Hron zabezpečenia dostatku vody pre nepretržitú prevádzku a jadrovú bezpečnosť JEMO**
- **obrovských škôd na životnom prostredí kde prostriedky na sanáciu a kompenzáciu týchto škôd budú musieť byť tiež započítané do cien elektrickej energie vyrobenej v týchto zariadeniach (v súčasnosti akoby sa na to celkom zabudlo, podobne tak i na kompenzácie za poškodenie záujmov iných užívateľov vodných tokov a tiež aktivít týkajúcich sa rybárstva, turistického ruchu ...)**

Je tu riešenie ?

Po sprevádzkovaní v súčasnosti rozostavaných zdrojov na výrobu elektrickej energie SR rozhodne nepotrebujeme nevyhnutne začínať budovať ďalšie nové zdroje a hlavne také ktoré sú nákladné a ich výkony sú nestabilné a zanedbateľne malé.

Je potrebné sa zamerať na typy elektrárenského výrobného zariadenia ktoré dokáže v čase odberových špičiek krátkodobo doplniť elektrárenskú rozvodovú sieť a zamedziť prípadným napäťovým výkyvom, čiže v čase prevahy spotreby nad výrobou ju doplniť .
Ako je známe elektrickú energiu nedokážeme skladovať priamo.
Jediné technologicky dokonale zvládnuté riešenie je v prečerpávacích elektrárniach.
V dobe keď je nadbytok výroby elektrickej energie spustí sa elektráreň do čerpacieho režimu (turbíny pracujú reverzne) a voda sa pumpuje zo spodnej nádrže do hornej. Elektráreň spotrebováva nadbytočnú energiu v sieti a akumuluje ju vo forme výškového potenciálu energie vody v hornej nádrži. V prípade nedostatku energie v sieti prečerpávacia elektráreň začne vypúšťať hornú nádrž cez sústavu výkonných turbín a vyrábať v určitom časovom horizonte energiu do preťaženej sieti.

Nie je konečne na čase prehodnotenie energetickej koncepcie SR zameranej na výstavbu prietočných MVE a presadzovať zámery vybudovania možno dvoch vysokovýkonných prečerpávacích elektrární PVE, na pre tento účel vhodných už jestvujúcich priehradách? Rozhodne by to prinieslo nemalé úspory i v štátnom rozpočte a to i z hľadiska menších nákladov na sanáciu výstavbou hatí MVE devastovaných riečnych ekosystémov ?

Menšia úvaha o výhodnosti schválenej koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030 .

Výstavba 368 MVE na Slovensku má byť financovaná z fondov EU s počiatočnou čiastkou 160 mil. € . Pri výške schválených dotácií 4,4mil. € na 1MW inštalovaného výkonu je to približne čiastka ktorá nebude postačovať ani na vybudovanie plánovaných MVE na rieke Hron.
Ďalších viac ako 100 mil. € naviac budú musieť zaplatiť občania SR v priebehu 15 rokov prevádzkovania MVE za vládou schválené zvýšené výkupné ceny elektrickej energie (zvýšené výkupné ceny oproti tržným stanovil regulačný úrad na základe 10-ročnej návratnosti nákladov na výstavbu MVE).
Spôsobené environmentálne škody, škody na majetku a sanačné náklady spojené s následnou revitalizáciu poškodeného územia a zabezpečenie kontinuity a konektity vodných tokov pre splnenie podmienok RSV (aby sa SR vyhla vysokým sankciám), budú predstavovať ďalšie desiatky miliónov € v priebehu nasledujúcich rokov.
V konečný sumári sa táto čiastka 160 mil. € viac ako zdvojnásobí.
Ak by sa naplnili plány MŽP získalo by sa na rieke Hron približne 35 MW inštalovaného výkonu MVE, čo pri súčasnom inštalovanom výkone zdrojov 7 101 MW by znamenalo menej ako 0,5% a z celkovej ročnej výroby el. energie 27 386GWh podiel menší ako 0,3%.

Na záver.

Na rieke Hron, vo svojom návrhu TVHEPVT Slovenska plánuje Ministerstvo životného prostredia v najbližších rokoch podporiť výstavbu nových 28 ďalších priečnych hatí a zdrží MVE (kde 12 MVE je už postavených). Ich výstavba bude spojená pravdaže s následnými rozsiahlymi reguláciami a úpravami koryta, brehov rieky a výrubom brehových porastov v dĺžkach rádovo niekoľkých desiatok km po oboch brehoch rieky .

Podobný plán ako MŽP predstavilo aj súčastné Ministerstvo hospodárstva a výstavby SR vo svojom Národnom akčnom pláne pre energiu z obnoviteľných zdrojov Slovenskej republiky, kde v cieľoch svojej tzv. Národnej politiky v oblasti energie z OZ sa okrem iného uvádza :
„Klimatické zmeny majú dopad aj na intenzitu zrážkovej činnosti, ktorej dôsledkom sú povodne. Preventívnym opatrením pred povodňami je budovanie vodných elektrární, ktoré sú zosúladené s plánmi na protipovodňovú ochranu a preto aj využitie zostávajúceho hydroenergetického potenciálu je prioritou“.

Naozaj už aj laik musí nad týmito plánmi krútiť hlavou **– proti povodniam ideme stavať na tokoch priečne hate, ako vyplýva z plánov MŽP a Ministerstva hospodárstva a výstavby.**
Je tiež paradoxné, že zatiaľ v každom projekte schvaľovanej výstavby MVE je uvedené:
„Predmetná navrhovaná stavba nemá protipovodňovú funkciu – povodňové prietoky budú vybrežovať ako doposiaľ .. ! „

Naplnenie plánov (minulých ale hlavne súčastných) rezortných ministerstiev MŽP, MH ... a Vlády SR s veľkou pravdepodobnosťou bude viesť k úplnej likvidácii biologických a krajinárskych funkcií väčšiny našich najdôležitejších riek a tokov.

Je len na nás obyvatelia miest a obcí na Pohroní, či považujete celospoločenský prínos z vyrobenej elektrickej energie pre vás za väčší, ako celospoločenský prínos zo zachovania jedinečných prírodných hodnôt a prostredia v ktorom žijete, budete žiť, zlepšovať ho a chrániť aj pre ďalšie generácie .

Je nesporné, že hospodárske, ekologické, krajinotvorné, prírodno-ochranárske a rekreačno-turistické hodnoty Pohronia s jedinečným prirodzeným tokom rieky Hron a priľahlým územím, predstavujú z celospoločenského hľadiska hodnoty, ktoré mnohonásobne prevyšujú prínos z jej hydroenergetického využitia.
A to už nehovoríme o násobne väčších celospoločenských a ekonomických prínosoch, ak by Slovenská vláda a jej ministerstvá, podporila projekty práve na znovu obnovenie biodiverzity a projekty revitalizácie aj rieky Hron tak, ako sa Slovenská republika zákonne zaviazala splniť tieto požiadavky prijatím smernice WFD 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady vo svojej Rámcovej smernici o vodách RSV - zákona č.364/2004 /Vodný zákon/ a v prístupových rokovaniach pri vstupe SR do EU.

Preto prosíme dôkladne zvážte svoje stanovisko.
Veríme že sa rozhodnete správne a v záujme obyvateľov vašich miest, obcí a celého Slovenska !

Otvorený list podávajú:

Združenie Hron pre slobodné rieky
P.O. Box 2 , 960 06 ZVOLEN 6
V zastúpení Ing. Anton Žabenský

SRZ Rada Žilina
ul. Andreja Kmeťa 20, 010 55 Žilina
v zastúpení Ing. Peter Beleš

SOSNA oz, Ekocentrum, Okružná ul. 17,
044 31 Družstevná pri Hornáde
v zastúpení Ing. Štefan Szabó PhD

Združenie Pohronských organizácií SRZ
ul. Mieru 29, MO SRZ Nová Baňa, 968 01 Nová Baňa
v zastúpení úradujúceho predsedu Rudolf Ditte

Združenie Slatinka
P.O. BOX 67, ul. Bystrický rad č.1, 960 01 Zvolen
V zastúpení Ing. Jana Pavlíková

Mgr. Vladimír Preložník - vydavateľ knižnej publikácie: Sprievodca po Hrone
Jaroslav Pančík - Dronte s. r.o. , požičovňa lodí
Mário Kolár - požičovňa lodí
Andrej Kolárik - požičovňa lodí Hastrman
Mário Urbanec - Rio Granus, požičovňa lodí
Ing. Jaroslav Baran - KST

Banská Bystrica, dňa 12.9.2011